

REZUMAT

Monografia Castelului Peleşor (1903-1948) reprezintă – așa cum reiese din titlu – o amplă lucrare monografică dedicată reședinței de vară a cuplului Ferdinand-Maria, care tratează perioada cuprinsă între anii 1903 – anul inaugurării Castelului Peleşor – și 1948, momentul acțiunii de inventariere a reședințelor regale de la Sinaia, devenite proprietăți de stat ale Republicii Populare. În contextul istoriografic actual, unicul text despre Castelul Peleşor aparține istoricului Mircea Hortopan și a fost redactat pentru a completa informațiile monografiei dedicate arhitectului Karel Liman.

În cele zece pagini ilustrate cu reproduceri ale câtorva planuri originale și fotografii de epocă ale Castelului Peleşor, istoricul face o prezentare succintă a etapelor de construcție și decorație și salută inițiativa unei cercetări viitoare. Răspunzând acestei așteptări, lucrarea noastră se înscrie în seria monografiilor reședințelor regale din România și reprezintă o întreprindere firească în peisajul muzeografic al ultimelor două decenii, marcate de apariția unor volume de excepție despre Castelele Bran, Peleş și Balcic, precum și despre Palatul Cotroceni. În consecință, monografia Castelului Peleşor constituie un demers reparatoriu, necesar și util, atât pentru specialiștii în domeniu, cât și pentru amatorii de istorie.

Lucrarea a fost structurată în cinci capitole ample, în care am prezentat în detaliu etapele de construcție și decorație ale Castelului Peleşor, după care am abordat pe larg funcția de reprezentare și loc de decizie politică, modul de organizare al Curții, precum și varietatea aspectelor vieții cotidiene, circumscrise repertoriului de preocupări al înaltei aristocrații.

În capitolul dedicat etapelor de construcție ale Castelului Peleşor am stabilit rolul deținut de reședința de vară în cadrul vast al reședințelor regale, apreciind – prin comparații stilistice punctuale cu Castelul Peleş – locul secund ocupat de Castelul Peleşor, ca reședință princiară și *villa* germană, perfect integrat peisajului arhitectonic de tip *Fachwerk* al domeniului Peleş. Pe baza planurilor și fotografiilor de epocă am reconstituit în premieră și în detaliu, atât prima etapă a edificării reședinței de vară a cuplului Ferdinand-Maria, cât și etapa necunoscută până acum, a reconfigurării

arhitectonice a Castelului Peleşor, în jurul anului 1910. Totodată, cu ajutorul numeroaselor și variatelor documente de arhivă am identificat numele firmelor care au contribuit la edificarea Castelului Peleşor și am stabilit sumele exacte ale diverselor intervenții și materiale de construcție. Nu în cele din urmă, am analizat variantele arhitectonice propuse de arhitectul Karel Liman, comanditarului său, Regele Carol I și am urmărit atât modul în care arhitectul înțelege să compenseze limitările impuse de fundațiile preexistente, cât și evoluția stilistică a fațadelor.

Lucrarea noastră reconstituie în premieră vastul proiect decorativ al Castelului Peleşor din faza 1901-1903, pe baza fotografiilor inedite descoperite în arhiva privată a decoratorului vienez Bernhard Ludwig și a câtorva documente din arhiva Muzeului Național Peleş, precum și din Arhivele Naționale ale României. De asemenea, identifică sursa principală a programului decorativ în lucrarea *Houses and Gardens*, apărută la Londra în anul 1906, sub semnătura arhitectului și decoratorului Hugh Baillie-Scott, din care numeroase capitole fuseseră deja publicate în diverse reviste de arhitectură și decorațiuni interioare. Pornind de la principiile stipulate de Baillie-Scott, cu care Principesa colaborase la decorarea căsuței din copac *Juniperus* (1897), Maria se racordează la principiile mișcării artistice *Arts&Crafts*. Din colaborarea cu Bernhard Ludwig, care impregnează interioarele Castelului Peleşor cu spiritul curentului *Secession* rezultă un ansamblu decorativ modern și luminos, de mare forță artistică.

În capitolul dedicat etapelor decorative stabilim de asemenea gradul de implicare al Principesei Victoria Melita în privința decorației interioare a Castelului Peleşor și identificăm reședințele de epocă ce i-au servit Mariei drept model de inspirație pentru Castelul Peleşor, precum Palatul ducal din Darmstadt, Castelul Wolfsgarten sau Cliveden House. Totodată, facem analogii stilistice cu celelalte *case de vis*, în special cu Palatul Cotroceni și Castelul Bran, decorate de către Regina Maria, cu concursul arhitectului Karel Liman. În sfârșit, capitolul detaliază intervențiile decorative ale Reginei Maria, după anul 1920, cu ajutorul documentelor de arhivă, a câtorva inventare și a *Însemnărilor zilnice*. Pe baza acestei analize pertinente am demonstrat că reședința de la Castelul Peleşor reprezintă unicul ansamblu aulic de tip *Secession* și *Arts&Crafts* din România, care a rezistat aproape intact până azi, în ciuda tribulațiilor istoriei.

Al treilea aspect al lucrării îl reprezintă rolul ocupat de Castelul Peleşor ca spațiu de reprezentare și loc de decizie politică al tinerei monarhii înainte și după anul 1914. Funcția de reprezentare este ilustrată de momentul solemn al inaugurării Castelului Peleşor (24 mai 1903) și de cel al nașterii Principelui Nicolae (18 august 1903), evenimente analizate în detaliu pe baza documentelor de arhivă, precum și a surselor primare. Evenimentele funerare legate de trecerea în eternitate a celor doi suverani, Regele Ferdinand (20 iulie 1927) și Regina Maria (18 iulie 1938) sunt reconstituite cu ajutorul surselor primare (memorii, jurnale), dar mai ales, a amplelor articole apărute în ziarele și cotidienele de largă circulație și cu orientări politice diverse. Apelul la presă reprezintă contribuția cea mai valoroasă a capitolului nostru la reconstituirea istorică a acestor evenimente, care au mai făcut cercetării.

Condiția de loc de decizie politică este demonstrată de câteva evenimente politice, precum vizita oficială din iulie 1909, a arhiducelui Franz-Ferdinand împreună cu Sophia Chotek, precum și de intervențiile lui Ottokar Czernin și von dem Bussche, din anii neutralității, în încercarea asiduă de a forța România să își respecte alianțele militare. Totodată, pe baza documentelor de arhivă și a surselor primare, capitolul detaliază evenimentele matrimoniale desfășurate la Castelul Peleşor: logodna Principesei Elisabeta (12 octombrie 1920), logodna „neoficială” a Principesei Maria (9 ianuarie 1922) și cununia civilă a Principesei Ileana cu arhiducele Anton de Habsburg (26 iulie 1931). Rolul Castelului Peleşor ca loc de decizie politică a fost exemplificat prin prezentarea celor două consilii de coroană desfășurate aici, la 31 decembrie 1925 și 31 ianuarie 1926.

Al patrulea aspect al lucrării se concentrează în jurul temei organizării Curții de la Castelul Peleşor. Curtea este analizată prin comparație cu cea de la Castelul Peleş și reprezintă un demers științific original, bazat pe surse primare (memorii, jurnale și corespondență), planuri și documente de arhivă. Printr-un efort de sinteză considerabil, am reușit să reunim informațiile legate de personalul Castelului Peleşor, respectiv de membrii Casei civile și Casei militare a Principelui Ferdinand și de Casa civilă a Principesei Maria, precum și de evoluția acestor instituții după moartea Regelui Carol I. Am identificat secretarii de la Castelul Peleşor, spațiile destinate acestora, precum și doamnelor de onoare ale Reginei Maria. Capitolul acordă o atenție specială institutorilor și guvernantelor, responsabili pentru educația Principilor și Principeselor. Pentru a

înțelege mediul Curții de la Castelul Peleş, capitolul insistă asupra vizitelor particulare și mai ales a bucătăriei și meselor de la Castelul Peleş, precum și a ceaiurilor organizate de către gazde.

Ultimul capitol este dedicat vieții cotidiene, sub toate aspectele sale. Viața cotidiană a familiei princiare și apoi regale de la Castelul Peleş se înscrie în registrul de preocupări tipice aristocrației înalte a epocii. Reconstituirea atmosferei reședinței de vară a fost posibilă datorită surselor primare (corespondență, *Însemnările* nedite ale Reginei Maria și memorii diverse), a numeroaselor documente de arhivă, precum și a surselor secundare. Cele unsprezece subcapitole detaliază atât preocupările domestice, de interior (lectura, scrisul, pictura, lucrul de mână), cât și cele exterioare (pasiunea pentru botanică și pentru amenajarea grădinilor pe domeniul regal de la Sinaia, echitația, vânătoarea, sporturile de iarnă, tenisul și automobilismul). Lor li se adaugă distracții care reuneau întreaga familie și prietenii, uneori chiar și personalul de serviciu, precum serile de cinema, concertele de muzică clasică, scenele *vivante*, balurile mascate, ca și inevitabilele petreceri de aniversări. În același context, am considerat importantă disertația legată de preocuparea Reginei Maria de colecționară și comanditară de artă pentru Castelul Peleş, pe care am ilustrat-o cu exemple legate de prezența unor artiști și fotografi importanți, precum Nora Steriadi (1889-1948), Oscar Stössel (1879-1964), Pietro Canonica (1869-1959), François Flameng (1856-1923) și Emil Otto Hoppé (1878-1972).

Ca perspectivă și metodă de abordare a problematicii, ne-am propus o viziune pluridisciplinară, care să îmbine istoria cu domeniul artei și arhitecturii, într-o prezentare clasică, cronologică, extinsă la o perioadă de peste patru decenii. Abordarea subiectului etapelor de construcție s-a realizat prin recursul la metoda cronologică dublată de cea comparativă. În felul acesta, am stabilit similitudini și diferențe între cele două edificii, Castelul Peleş, reședința oficială și Castelul Peleş, reședința secundară, dar similară ca arhitectură ansamblului arhitectonic neorenascentist al domeniului regal de la Sinaia.

Pentru o analiză cât mai clară a etapelor decorative ale Castelului Peleş, cea mai utilă metodă de cercetare rămâne desigur, cea cronologică, dublată de metoda comparativă: Castelul Peleş a reprezentat unul dintre multele experimente artistice ale Reginei Maria. În consecință, am recurs – acolo unde a fost cazul – la analogii cu diversele reședințe regale decorate de Regina Maria, în special cu Palatul Cotroceni și

Castelul Bran. Capitolele dedicate evenimentelor oficiale sau particulare din viața familiei princiare și apoi, regale, organizării Curții și vieții cotidiene în complexitatea preocupărilor ei, au avut ca punct de plecare sursele documentare studiate prin metoda istorică clasică, într-o abordare cronologică, al cărei deziderat a fost reconstituirea cât mai fidelă a universului complex al perioadei monarhice a Castelului Peleșor.

În susținerea aspectelor prezentate, valorificăm documente inedite descoperite în arhive din România și Austria, în următoarele fonduri arhivistice: Arhivele Naționale Istorice Centrale, Arhiva de planuri a Muzeului Național Peleș, Arhiva de fotografii a Muzeului Național Peleș, Arhiva privată a decoratorului Bernhard Ludwig, din Viena. Documentele și fotografiile din arhivele menționate sunt completate de fotografii inedite provenite din colecția arhitectului Mădălin Ghigeanu. De asemenea, am beneficiat de un număr considerabil de articole, albume și reviste de artă inexistente în România, oferite cu amabilitate de istoricii de artă britanici Annette Carruthers și Shona Kallestrup.